

# עֲנֵג שַׁבָּת

פרשת: חיי שרה - תולדות

כ"ד במרחשוון ה'תשע"ג (09.11.2012)

עלון מס' 3 (1077) (שנה עשרים ושבע)

**מועדי השבת חיי שרה**

ער"ש מוצ"ש

י-ם	16.08	17.21
ת"א	16.22	17.22
ח'יפה	16.12	17.20
ב"ש	16.26	17.24
אילת	16.19	17.22

זמני היום והלילות היומיים:

משבת חיי שרה - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.33 - 4.37
זמן הנחת תפילין	5.03 - 5.07
הנץ החמה (מישור)	6.06 - 6.11
הנץ החמה (הנראה)	6.11 - 6.17
ס"ק"ש מג"א	7.58 - 8.01
חצות היום	11.25 - 11.26
מנחה גדולה	11.55 - 11.56
שקיעת החמה	16.43 - 16.40
צאת הכוכבים ב'	17.33 - 17.30

דף יומי: שבת לח - מד

**מועדי השבת תולדות**

ער"ש מוצ"ש

י-ם	16.04	17.17
ת"א	16.18	17.19
ח'יפה	16.08	17.17
ב"ש	16.22	17.21
אילת	16.15	17.19

זמני היום והלילות היומיים:

משבת תולדות - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	4.38 - 4.42
זמן הנחת תפילין	5.08 - 5.12
הנץ החמה (מישור)	6.12 - 6.17
הנץ החמה (הנראה)	6.18 - 6.23
ס"ק"ש מג"א	8.02 - 8.05
חצות היום	11.26 - 11.28
מנחה גדולה	11.56 - 11.58
שקיעת החמה	16.39 - 16.37
צאת הכוכבים ב'	17.29 - 17.27

דף יומי: שבת מה - נא

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.

לדוגמה: "זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון יתן למצוא באתר [www.yeshiva.org.il](http://www.yeshiva.org.il)

וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מדיע יהודי" [www.moreshet.co.il](http://www.moreshet.co.il)

י"ד העמותה והעורך ע"ד שמואל חן כתובת: רח' בלין 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: [smulady@netvision.net.il](mailto:smulady@netvision.net.il) מופט: אקסטרה פרינט 50-54-50-1700

**"הצידיקות האנוכית"**

וויאמר עשיר... הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (כה, ל). פעמים נשמעת טענה: "אינני דתי אבל אני אדם ישר". בעל הטענה עוד מחזיק טובה לעצמו ומוסיף: "לא גנבת, לא רצחתי, איני מרמה. אם כולם היו כמוני המשיח היה בא". דיבורים שיש בהם טפיחה עצמית על השכם שלו. אבי הטענה הזאת הוא עשיר הרשע. חברתו של יעקב יושב האהלים זרה לו. הוא מוצא את סיפוקו בציד, בהוללות, בעינוי נשים (ע"פ רש"י כ"ו ל"ד), אך הוא מופיע כאדם נאמן וטוב. הוא מביא לאביו מהציד, נושא אישה בגיל ארבעים "כמו אביו". יש לו אהדה למסורת, אפילו שואל שאלות הלכתיות - איך מעשרים את המלח? כיצד מעשרים את התבן? (ב"ר פר' ס"ג ט"ו). בתחרויות על גילויי התנהגות למופת זוכה עשיר במקום הראשון. כך מעיד עליו כעבור דורות רבים רבן שמעון בן גמליאל (ב"ר פר' ס"ה י"ב): "כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששימש עשיר את אביו. אני, בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשיר, בשעה שהיה משמש את אביו, לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמו, אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות". עשיר זוכה לתשואות רמות בעת שמקבל את הפרס. חבריו הציידים מריעים לפארה של משנת החינוך, להתנהגות ולחברה טובה ויפת נפש, לעומת נציגים של התמימים יושבי האהלים שאינם נוטלים, אפילו, חלק בתחרויות התרבותיות. עשיר, אבי שיטת "החילונית היפה" חוזר הביתה עטור הילה של מנצח, שיטתו הוכיחה את עצמה. ערכים של צדק ומוסר חברתי הנובעים מתוך רצון הלב והמצפון ולא מתוך הכתבות כפיות של התורה. הוא יזכה בברכת אביו, הברכה שיוכל לממש אותה לרווחים נאים, כדאי לו. אך בבית, כשהברכה כבר כמעט מונחת בכיסו, והתוכניות בעקבותיה מרחפות במוחו, הוא נוחל אכזבה. אחיו התמימים זכה בה. מה לו ולערכים? מה לו ולהנהגות היפות? מהו המצפון, החברה, הפרסים, אם כל זה בסופו של דבר לא משתלם? הבוז לחברה ולערכיה, דרוור לנטיות הטבעיות האמיתיות של עשיר ודומיו. התכנית השטנית קורמת עור וגידים: "יקרבו ימי אבל אבי" (בראשית כ"ז, מ"א), יש לקרב את ימי האבל על אבי - אמר עשיר למקורביו. והתכנית היא לבצע את הפשע המושלם: "אמר עשיר, אם הורגו אני, יש שם ועבר(יש משטרה, יש בתי משפט) יושבים עלי בדיו ואומרים לי למה הרגת את אבין ואחיי. אלא, הריני הולך ומתחתן לישמעאל והוא בא ועורר עמו על הבכורה והורגו. ואני עומד עליו כגואל דם והורגו ויורש אני שתי משפחות, ועליו אמר הנביא יחזקאל (ל"ה, י) יען אמרך את שני הגויים ואת שתי הארצות לי תהינה וירשונה" (ב"ר פר' ס"ז, ח' וכן בילק"ש תהילים י"ד). כך היא דרכם של יפי הנפש הבונים את מערכת הצדק לפי שקולים אישיים של רווח והפסד.

הרב עוזי שוויצה - הרב הראשי כפר יונה

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **חיים מנחם בסוק ז"ל** נפטר ב-ז' בכסלו תשס"ז. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **עדינה שרה רוזנברג ע"ה**, בת ר' זאב ז"ל נפטרה ב-ג' כסלו תשע"ב. יהי זכרה ברוך!

"מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לו" (כז, ל) מסיק בילקוט (תולדות קטו): "הצייד איך צדו אותך! שובר שערים, איך שערך שבור ומקולקל! - הוא הדין לא יחרוך רמיה צידו, לא יאריך ולא יאחר הקב"ה לרמאי ולציידו". ומביא בילקוט: "דאמר ריב"ל כל אותו היום היה עשו צד צבאים וכופתן ובא מלאך ומתירן. כל כך למה? כדי שיבוא יעקב ויטול את הברכות שהן יקרות של עולם, חרוצות לו. שלא די שלא יזכו הרמאים לעתיד לבוא, אלא גם בעולם הזה לא ישיגו מבוקשם ולשוא יטריחו עצמם בכל עניני הערמומיות שלהם. כי לא יאכלו ולא יהנו מצדם שאין הקב"ה מאחר לרמאים. ואפילו אם הגיעו סמוך להשגת חמדתם, הרי ברגע האחרון תופר עצתם".

קשה על הילקוט ועל כל טענה המבליטה את השקר של עשו והרי דוקא יעקב היה זה שהערים על אביו. בפרשה כתוב: "ועיקב איש תם, ישב אהלים". לפי חז"ל מידתו של יעקב אביו היא מידת האמת כפי שכתוב: "כל הצדיקים תפסו כל אחד ואחד אומנותו. אברהם תפס את ברית המילה, יצחק תפס את התפלה ויעקב תפס את האמת שנאמר תתן אמת ליעקב" (ילקוט שמעוני פרשת שלח רמ"ז). בספר מיכה כתוב: תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם... איך תיאורו של יעקב מתיישב עם מעשיו?

רש"י מפרש כי בגלל זה השתנה שמו לישראל: "לא יאמר עוד שהברכות באו אליך בעקבה ובמרמה כי אם בשררה וגילוי פנים" (ל"ב, כ"ט). מפרוש הרמב"ן וספורנו עולה: "יעקב" הוא מלשון עקב ושפלות, אבל "ישראל" - לשון שררה וגדולה לעתיד לבוא. לכן נשאר לכן הארמי עשו נשאר רשע ויעקב נהיה ישראל בכיר האבות. בעולם ששולטים בו לכן ועשו על כרחו עליו להיות יעקב ולדעת להחזיר להם במטבע שלהם. יעקב הוא איש תם אבל לא תמים שמסדרים אותו ונופל בפח. איש אמת לא חייב להיות טיפש שמרמים אותו. הרי עשו זלזל בבכורה ומכר אותה ליעקב. עשו בגלל העמדת פנים וערומה כמעט קיבל את הברכות, אז מה כאן לא אמת שיעקב שקנה הבכורה מקבל את הברכות? אבל אם תרצו, יעקב שילם על "דמאותיו". אחרי הברכות הוא ברח ונאלץ להתמודד עם לבן הרמאי. הוא מקבל ברמאות את לאה במקום רחל ונאלץ לעבוד עוד שבע שנים. רחל גונבת את התרפים, מרמה ומשלמת בחייה. לקראת חזרתו לארץ הוא נאלץ להתמודד עם המלאך ונפצע, ועוד. לא בכדי אומר יעקב לפרעה "מעט ורעים היו שני חיי". שלטון לא היה ליעקב וגם העושר שצבר בעבודה קשה לא שיער מעמדו והוא לא נהנה ממנו. הרמאות לא משתלמת בסופו של חשבון.

העולם הזה יגיע גם זמנו להיות מתוקן. שחר גאולתנו כעם יפציע, כדברי המלאך ליעקב "שלחני כי עלה השחר". באותם ימים לא יצטרך עוד יעקב לנהוג בעקבה ובמרמה. מי שיכונה בשם "ישראל", הנהגתו תהיה של "הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו". ולימים אלו, שבהם תפציע שמשו של יעקב ותתגלה צדקתו, מייחלים אנו שיבואו ויגיעו בקרוב.

את הברכה החשובה מקבל יעקב מיצחק בידועין ולא בגנבה: "וזאל שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים. ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים לאברהם". (כה, ג-ד). הבטחה שכולה רוחנית - הבטחה על ארץ ישראל וקיום הזרע היהודי. למרות הקושי, למרות האיבה בין בניו, למרות החיים הקשים, בסופו של דבר זה שלנו על אמת...

**סיפור הקשור לפרשה ולקח בצידו**

**יבוא האיש הביתה ויפתח הגמלים (כד-לב)**

יבוא האיש הביתה: מדובר על אליעזר עבד אברהם "ויפתח התיר זמם שלהם, שהיה סותם את פיהם, שלא ידעו בדרך בשדות אחרים" מחשש גזל (רש"י). פעם כשנסע החפץ חיים עם גלון מראדין סיפר לו הלה על צרותיו, ושאל: מדוע נגזר על יהודי עני כמוני להתיסר? הרגיעו החפץ חיים ואמר: צדיק ה' בכל דרכיו, אך העגלונים עומדים בפני נסיונות וכשלונו משלהם. לפעמים הם מסכמים עם אנשים על מחיר נסיעה והובלה, ולבסוף הם דורשים הוספה. או בנוסעם בדרך, הם חוטפים תבן משדות אחרים, או משלחים סוסיהם לרעות במרעה של אחרים. לפיכך עליך להרהר יפה אם לא נכשלת בזה.

טען העגלון: רבי, אם כן מדוע נגנבה פרוותך בחורף האחרון בתחנת הרכבת? נאנח החפץ חיים והשיב: סבור אתה שאני צדיק גמור, לדאבוני לא כן הוא, אף לי כשלונו משלי. עוסק אני בהדפסת ספר, לפעמים מזדמן בספר דף קרוע או מחוק, או שחסר לגמרי. אמנם זהיר אני להגיה תחילה כל ספר וספר, ברם אדם הוא רק אדם, אי אפשר להשמר לחלוטין. ודא עקא, הקונים מתביישים לתבוע זאת ממני - אך בלבם פנימה מקפידים המה, ואם כן, מה לך להתפלא שגם אני נענשתי... (מכתבי החפץ חיים)

מסופר על אשתו של החפץ חיים שקנתה בשותפות עם שכנה דג גדול. הן סיכמו ביניהן שהשכנה תכנס לביתה והן תחלקנה את הדג ביניהן. שעת הצירים כבר הגיעה, אך השכנה טרם נכנסה. אשת החפץ חיים ניגשת תכופות לחלוץ, כי הגיעה העת לבשל. אך השכנה איחרה פעמיה לבוא. בראותה כי השעה מאוחרת חילקה אשת החפץ חיים את הדג לבדה. את החצי הגדול שמרה עבור שכנתה ואת הקטן נטלה לעצמה. הכניסה אותו לסיר ומיהרה לבשלו.

החפץ חיים נטל את ידיו, בירך ובצע על הפת, אבל את ה"כזית" הראשון ואח"כ אמר את מזמור כ"ג בתהילים: "ה' רועי לא אחסר". בינתיים הגישה אשתו את הדג, שכבר התבשל, לשולחן, אך החפץ חיים לא שת לבו, והמשיך באכילת הלחם כאילו אין דבר אחר על השולחן. בנו ר' לייב, חשש אולי לא הרגיש אביו שהניחו לפניו דג, וקירב את הצלחת אליו, אך החפץ חיים הסיט את הצלחת מלפניו והמשיך באכילת הלחם בלבד. הבין ר' לייב, כי לא דבר ריק הוא, נכנס למטבח וביקש מאמו שתספר את כל מאורעות הדג הידועים לה. סיפרה לו דברים כהווייתם, שהדג היה גדול מדי... ולכן חילקה את הדג ואת החצי הגדול הותירה לשכנה...

עתה הכל ברור ומובן, לחש לעצמו ר' לייב, הלא הלכה פסוקה היא בשולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפין סימן קע"ו סעיף י"ח: "אם לא קבעו זמן לשתפות או שקבעו ושלם, ובא אחד לחלוק שלא מדעת חברו, חולק בפני שלשה, אפילו הם הדייטות, ובלבד שהיה נאמנים וידועים בשומא, ואם חלק בפחות משלשה לא עשה כלום". ודאי שדג שנעשה בו מעשה כזה, אבא אינו יכול לאכול. (מורשת אבות).

השנחנת הרב משה שאול קליין שלי"מ מוצ"ב בד"ץ דמחן הגד' וזאנר שלי"מ א.

בדיקת תפילין ותיקונים

במקום עורכים בדיקת מחשב למזוזות, פרשיות ו"ן.

מפעל תפילין

יצור בחי תפילין

גסות מהודרות בכל הנוסחאות

77013 זיס 77

לפניה, להתייעצות ולהזמנה: 09-8870673



## דיני השבוע ומנהגיו

### שבת פרשת חיי שרה

**ההפטרה:** "המלך דוד זקן" (מלכים א' א, א).

### מברכים החודש: כסלו

ראש חודש כסלו ביום החמישי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

**המולד:** ליל רביעי שעה 3, 25 דקות ו-10 חלקים.

אין אומרים אב הרחמים ולא מזכירים נשמות.

יום רביעי כ"ט במרחשוון, ערב ראש חודש, במנחה: אומרים יום כיפר קטן ואין אומרים תחנון.

### ברכת החודש

השבת שלפני ראש חודש היא 'שבת מברכין'. הספרדים פותחים ב'יהי רצון... לקיים בנו חכמי ישראל', והיא תפילה שישבו חכמי ישראל לקדש את החודש. האשכנזים פותחים בתפילתו של רב, שבה סיים את תפילותיו בכל יום (במקום 'אלקי, נצור' שאנו אומרים). על כן יש אומרים בסיימה 'בזכות תפילת רב' – ואין נוהגים כן.

בהכרזת יום ראש חודש קורא ש"ץ את היום, או הימים, שיחול ראש חודש, לאמר: ראש חודש כסלו ביום החמישי.

### 'יעלה ויבוא'

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בערבית, אם עדיין לא הזכיר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חוזר ואומר 'יעלה ויבוא'. אך אם כבר הזכיר את שם ה', ממשיך בתפילתו ואינו חוזר. הנימוק לכך הוא, משום שאין מקדשים את החודש בלילה.

אבל השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת שחרית או בתפילת מנחה, אם עדיין לא הזכיר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חוזר ואומר 'יעלה ויבוא'. ואם הזכיר כבר את שם ה', מסיים 'למדני חוקיך', וחוזר ואומר 'יעלה ויבוא...' 'ותחזינה...' אם כבר סיים ברכת 'המחזיר' ועדיין לא פתח במלה 'מודים' אומר במקום זה 'יעלה ויבוא' וממשיך 'מודים אנחנו לך'. הנזכר אחרי שהתחיל 'מודים' ואילך שלא אמר 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וממשיך כסדר התפילה. נזכר אחרי הפסוק 'יהיו לרצון' (השני – לפני 'עושה שלום'), חוזר לתחילת שמונה-עשרה, אף כי לא אמר 'עושה שלום' ולא עקר רגליו. ואומר תחילה ה' שפתי תפתח'.

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בשחרית, וידוע בעצמו שאם יחזור מיד להתפלל לא יספיק לומר הלל עם הציבור, יאמר תחילה הלל עם הציבור ואחר כך יחזור ויתפלל עוד פעם שמונה-עשרה.

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילה, מתפלל פעמיים עמידה בתפילה הבאה.

### טרחא דציבורא

שליח ציבור ששכח לומר 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים חזרת הש"ץ דינו כדן היחיד ששכח וחוזר כאמור לעיל. אך אם סיים כבר את חזרת הש"ץ, מפני טרחא דציבור שוב אינו חוזר מראש התפילה, אלא סומך על תפילת מוסף שעתיד להתפלל. אם שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת לחש שלו, אינו חוזר, הוא יוצא חובתו בתפילה שחוזר בחזרת הש"ץ. (שולחן ערוך, אורח חיים קכ, ד).

### ברכי נפשי

המנהג לומר אחרי שחרית בראש חודש פרק ק"ד שבתהלים – ברכי נפשי – יסודו במנהג ספרד ומובא בטור אור"ח סימן תכג, משום שהמזמור מפאר את בריאת העולם ובו הפסוק: 'עשה ירח למועדים'. טעמו של ערוך השולחן שזהו המזמור שהלויים היו שרים בבית המקדש בשעת הקרבת קרבנות מוסף של ראש חודש (אור"ח תכד, ג). בנוסח אשכנז הוא שיר של יום בראש חודש ואין אומרים את השיר של אותו יום בשבוע.

ברכי נפשי (בתוספת שירי המעלות) אומרים גם בחורף בשבתות בין מנחה לערבית, משבת בראשית עד שבת הגדול.

(בקין אומרים פרקי אבות). אבודרהם נתן לכך טעם במדרש: משל לכלה ומלכה שמלוין אותה בשירות ותשבחות ושבת מלכה (שבת מלכתא) וכלה (בואי כלה).

### שבת פרשת תולדות

**ההפטרה:** "משא דבר ה'" (מלאכי א', א).

**זמן קידוש לבנה:** מליל מוצאי שבת קודש, ד' בכסל ועד ליל חמישי טו בחודש.

**כשמברך הברכה אינו פונה אל הלבנה, אלא פניו לכיוון שמתפללים** ונותן עיניו בה ומברך, וכתב המגן אברהם (שם ס"ק ח), כי יסתכל בה רק פעם אחת ואח"כ אסור להסתכל בלבנה.

### "ותן טל ומטר לברכה"

מיום חמישי ח' בכסלו, המסופק אם הזכיר טל ומטר – אינו חוזר כי כבר הוזקק לומר במשך 30 יום 90 פעם טל ומטר, או כשאמר 90 פעם יש אומרים 100 פעם (ולחתם סופר 101 פעם): "ואת כל מיני תבואתה לטובה, ותן טל ומטר לברכה", אזי מוחזק הוא שלא טעה כבר – לכן אינו חוזר. בגמרא במסכת ברכות (כט.) אמרו, טעה ולא שאל גשמים בברכת השנים, מחזירין אותו. כלומר, אם טעה אדם ולא הזכיר בקשה על הגשמים בברכת השנים, דינו כדן מי שחיסר אחת מברכות התפילה, שאין תפילתו תפילה שלימה. התוצאה מכך היא: שאם סיים תפילתו בלא שאלת גשמים, עליו לחזור ולהתפלל שנית את כל תפילת העמידה. כך פסקו הרמב"ם בהלכות תפילה, פרק י'. והשלחן ערוך בסימן קיז.

אם נזכר שלא ביקש על הגשמים לפני שסיים את ברכת השנים, או במילים אחרות: עדיין לא השלים את הברכה ולא בירך "מברך השנים", יחזור לתחילת ברכת השנים וכמובן לא ישכח להזכיר את הגשמים, והספרדים יאמרו את הנוסח שהם אומרים בברכת השנים בחורף, אם התחיל כבר בחתימת ברכת השנים, כלומר שאמר, "כי אל טוב ומטיב אתה ומברך השנים ברוך אתה ה'", ונזכר שלא ביקש על הגשמים, לא יוכל לחזור מיד לתחילת הברכה, שאז נמצא שהזכיר שם ה' לשוא. ולכן יסיים: "למדני חוקיך", (תהילים: "ברוך אתה ה' למדני חוקיך"), (במקום: "מברך השנים"), ויחזור לתחילת הברכה, ברוך עלינו... (כמנהג האשכנזים) או "ברכנו" (מנהג הספרדים), וכמובן יבקש על הגשמים.

אם נזכר אחר שסיים כבר את ברכת השנים, ועדיין לא התחיל בברכת "תקע בשופר", יאמר במקום "ותן טל ומטר לברכה" ומשיך בתפילתו. (על כל פנים טוב יעשה שבברכת שמע קולינו יחזור ויאמר, "ותן טל ומטר לברכה על כל פני האדמה").

ואם סיים את ברכת השנים וכבר התחיל "תקע בשופר" ונזכר בזמן שבין "תקע בשופר" ל"שומע תפילה" שלא שאל טל ומטר יבקש על הגשמים בברכת שמע קולינו שהיא כוללת את כל הבקשות בתפילה, ובכך יתקן את מה שהחסיר בתפילתו. וכך ינהג: לפני שיאמר "כי אתה שומע תפילת כל פה...", יאמר, "ותן טל ומטר לברכה על כל פני האדמה", ומשיך בתפילה "כי אתה שומע...". אם נזכר שלא שאל טל ומטר אחרי שהתחיל כבר בחתימת ברכת שומע תפילה ואמר: "ברוך אתה ה'", יסיים מיד "למדני חוקיך", ויחזור לתחילת ברכת שומע תפילה, ויבקש בברכתו על הגשמים.

אם נזכר אחר שסיים את ברכת שומע תפילה לגמרי, אבל לא התחיל עדיין לומר "רצה ה' אלהינו בעמך ישראל", יאמר מיד "ותן טל ומטר לברכה", ואחר כך ימשיך בברכת "רצה".

אם התחיל כבר בברכת "רצה", וכן אם נזכר באחת הברכות שלאחר מכן, או אפילו באמצע "אלוקי נצור", כל שעדיין לא אמר "יהיו לרצון" האחרון שלאחר אלוקי נצור, חוזר לברכת השנים, ושואל שם טל ומטר וממשיך בתפילתו משם על סדר הברכות. אם התחיל כבר "יהיו לרצון" השני (אחרי אלוקי נצור) ולא אמר "ותן טל ומטר..." חוזר לראש התפילה ומתפלל שנית על הסדר.

## נקודת מבט על הפרשה

### התפילה

לא מצאנו מצוות (מתרי"ג) בפרשת חיי שרה ובפרשת תולדות. ענין התפילה, ההכרה הראשונה של האנושות בחשיבות התפילה עולה בברור בפרשת חיי שרה ובפרשת תולדות. המשך ולימוד מאברהם שהתפלל בעד ריפוי של אבימלך בפרשת וירא: "ויתפלל אברהם אל האלהים..." (כ, ז).

"ויאמר, ה' אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום..." (כד, יב–יד). מסביר אור החיים: "בטוח היה אליעזר שתפלתו מקובלת אשר התפלל הוא ישלח מלאכו וגו' והוסיף הוא להתפלל שיהיה הוא ראוי ליעשות הדבר על ידו כי ימצא לפעמים שתהיה מניעה לקיים דברי התפלה מצד האמצעי לזה התפלל לאלהי אדונו שיקר לפניו" (שם).

אליעזר הבין שמה שיעזור לו להשיג מבוקשו היא התפילה, בקשת חסד מהקב"ה, מאלהי אברהם. הרי היה בידי אליעזר שטר על כל טובו של אברהם, וכל טוב איתו, ובודאי יכול היה להרגיש בטוח בהצלחתו, ובכל זאת לא סמך על כך ופתח בתפילה ובקשה והבין שרק על הקב"ה ניתן לסמוך. חשיבות התפילה הוכרה כבר בימי האבות, כבר מאברהם שהיה הראשון שהכיר בה'. ואמנם אברהם תיקן תפילת שחרית. ויצחק תפילת מנחה: "ויצא יצחק לשווח בשדה לפנות ערב". רש"י: "לשווח תפלה" (כד, טג). (ויעקב תיקן תפילת ערבית).

"ויעתר יצחק לה" – רש"י: "הרבה והפציר בתפלה" (כה, כא).. הפסוק השלם אומר כך: "ויעתר יצחק לה', לנכח אשתו, כי עקרה היא, ויעתר לו ה'". הגמרא ביבמות (סד, א) מביאה: "אר", יצחק אבינו עקור היה, שנאמר – 'ויעתר יצחק לה', לנכח אשתו'. על אשתו לא נאמר אלא 'לנכח', מלמד ששניהם עקורים היו, אי הכי 'ויעתר לו' ויעתר 'להם' מביעי ליה?" (למה נעתר רק ליצחק?) ועונה שם: "לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בו רשע". וזה גם מה שמסביר רש"י (בתולדות את הפסוק): "לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל זו עומדת בזוית זו ומתפללת. ויעתר לו. לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק – לפיכך לו ולא לה" (שם כה, כא).

גם אם יש מעלה לתפילת צדיק בן צדיק אין זה גורע מתפילתו של כל אחר. הרי כבר ראינו בפרשת וירא: "וישמע אלהים את קול הנער". (כא, ז). אמנם בן הגר המצרית הוא גם בנו של אברהם, ומכאן שתפילתו יכולה היתה להתקבל גם כתפילה של בן צדיק, ברם רש"י מסביר שם: "את קול הנער – מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו (אף שגם אמו בכתה, שמע אלהים את קול הנער ולא את בכיית אמו) (עיקר שפתי חכמים שם), והיא קודמת להתקבל".

התפילה נבחנת בהווה ולכן כל אחד יכול להתפלל ונענה לפי מצבו עתה. לכן יפה תפילת החולה הזועק. זהו שאומר הפסוק (ז): "וישמע אלהים את קול הנער... באשר הוא שם". ורש"י (שם) מרחיב ומסביר: "באשר הוא שם – לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבנו של עולם מי שעתידי זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר? והוא משיבים עכשיו מה הוא צדיק או רשע? אמרו לו צדיק (רצה לומר בענין זה שאינו ראוי לעונש מיתה בצמא). אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו והוה באשר הוא שם..."

זה מה שכתב בספר חסידים: "יש אדם, שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו, אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעות עיניו, אשר הוא תמיד בוכה ומתחנן – אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקדוש ברוך הוא את תפילתו ועושה חפצו". ומסכם בהגהות הרמב"ן לספר המצוות: "כל ענין התפילה הוא ממידת חסד הבורא יתברך עלינו, ששומע ועונה בכל

קראינו אליו... שמכלל העבודה, שנלמד תורתו ושנתפלל אליו בעת הצרות, ותהינה עינינו וליבנו אליו כעיני העבדים אל יד אדוניהם, שנאמין שהוא, יתברך ויתעלה, שומע תפילה, והוא המציל מן הצרות על ידי תפילה וזעקה".

## בדריך חייני

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

### והסר שטן...

נסיבות מיתתה של שרה, היו מהלומה קשה לאברהם. שרה לא היתה "מועמדת" למיתה היו לה עוד שנים רבות לחיות. בפרקי דרבי אליעזר (פרק לב) מביא השתלשלות המאורע שהביא למותה של שרה: "לאחר העקידה בא השטן לשרה ואמר לה: 'אי שרה לא שמעת מה שנעשה בעולם'. אמרה לו: 'לא'. אמר לה: 'לקח אישך הזקן לנער ליצחק והקריבו לעולה. והנער בוכה ומילל שלא יכול להנצל'. מיד התחילה בוכה ומיללת. בכתה ג' בכיות כנגד ג' תקיעות, ג' יללות כנגד ג' יבבות, ופרחה נשמתה ומתה". חזר אברהם אבינו מהעקידה אל שרה אשתו ומצאה שמתה, ככה בפתאומיות.

בכל מקום מופיע השטן. השטן שבא לשרה הוא אותו שטן שהיה קודם אצל אברהם ויצחק וניסה לשכנע אותם שלא לשמוע לקול ה' ולא להקריב את יצחק, ובמקרה זה היו לו ודאי טענות חזקות.

בעל קהלת יצחק (מובא בליקוט לקח טוב) מבאר את כל הענין לפי מה שראינו לעיל בפרקי דרבי אליעזר.

הרי ידוע שגם השטן הוא שלוחו של הקב"ה. תפקידו של שטן להעמיד את בני האדם בנסיון. ברור שאין כוונתו שהאדם ישמע לו, אדרבא, רצונו שהאדם לא ישמע בקולו. בכך היצר הרע מגיע לתכלית בריאתו (זוהר פרשת תרומה קסג). מכיוון שכך, צריך להבין מה רצה השטן משרה לאחר מעשה העקידה. הרי כפי שביארנו גם שטן רוצה שנעשה רצון ה', אז מדוע הוא הבעית את שרה?

השטן רוצה ששטן מגיעים לאדם בהתאם למעשיו. ברם, כאשר אדם תוהה על מעשיו, אין הקב"ה משלם לו שכר על מצותיו שכתוב ביחזקאל (לג) "צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו" וביארו פסוק זה במסכת קידושין (מ, ב): דהווא בתוהא על הראשונות. כשם שמי שעושה תשובה הוא מכפר על העוונות – החרטה עוקרת את העבירה, כך מי שתוהה על המצוה – נחשב לו כאילו לא עשה. בדרך לעקידה הרבה השטן להקניט את אברהם ולא צלח לו. ראה השטן שכך – דאג ששרה תמות וחשב שבכך אברהם יתחרט מהמצוה שעשה כי יאמר מדוע היה צריך לעשות זאת ולעקוד את יצחק בנו, שאלולא כן היתה שרה נעשרת בחיים. אברהם לא התחרט על מעשה העקידה. לכן גם כתוב לבכותה בכ' זעירא והבכי בא אחרי ההספד, מה שאין כן בדרך כלל. קודם בא הבכי אחר כך ההספד. לומר לך שאברהם ראה את העיקר בהספד לאשה היקרה ורק אחר כך – כטפל לענין, לבכות על הנעשה.

והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. השטן נוהג לרקוד בכל מקום, גם אם לא מזמינים אותו, ובעיקר אם לא מזמינים אותו. אם אדם מתנהג בדרך הישר ובהתאם להוראות הדין קשה לשרטן למצוא אותו ולקטרג אחריו. אבל, אם חלילה, אדם סוטה מדרך הישר נוהג בפרעות ש חשש ששטן ימצא אותו בקלות יתר מי שבולט נראה למרחוק. הענין, הישר והמתנהג בהתאם לחוק השטן מתרחק ממנו ולא מפריע לו בדרכו.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ

**יחיאל קרוטהמר** ז"ל, מטבריה,

נפטר ב-2 בכסלו תשנ"ח.

יהי זכרו ברוך!